

Kütüphanecilik Eğitiminde Öğretim Yöntemleri

Tülây Oğuz*

SUNUŞ

Kütüphanecilik Eğitimi, meslek literatürümüzde yeterince işlenmemiş sorunlardan biri olarak dikkat çeker. Bu durum, özellikle **öğretim yöntemleri** söz konusu olduğunda daha da belirginleşmektedir. Nitekim, genel ve özel nitelikteki yerli bibliyografik kaynaklar aracılığıyla yaptığımız taramada, **Kütüphanecilikte öğretim yöntemleri**'ni doğrudan konu edinmiş bir yayına rastlamadık. **Konuya ilişkin Türkçe Literatür**'ün hemen tümüyle ya Kütüphanecilik Eğitimi'nin sorunlarını genel çizgileri içinde ele alır ya da tarihi nitelikte oluşu yüzünden,** eksik yanları bulunsa da en azından önemi tartışma götürmez bir boşluğu vurgulama açısından yazı'nın yararlı olacağı inancındayız.

Kütüphanecilik'te öğretim yöntemleri'ni ana çizgileriyle açıklamayı amaçlayan yazı, konuyu irdeleyen İngilizce yayınlar kullanılarak hazırlandı. Sözü edilen yayınlar ile ilgisi bakımından burada anılmasi gerekenlerden bazıları sondaki **Bibliyografya**'da belirtilmiştir. Yazı, ilgiyi konu üzerine çektiği ölçüde amacına ulaşmış olacaktır.

GİRİŞ Kütüphaneler geçmişti araştıran bilim adamlarından güncel bilgiye gereksinim duyan araştırmacılara kadar çok farklı isteklere sahip, bilimsel çalışma elemanına uzmanlık dallarında bilgi sağlar. Ancak bu hizmet yalnız konu uzmanı olan veya belli bir eğitim düzeyine ulaşmış kişilere değil köy ve şehirlerdeki her yaş, cins ve gruptan insana da verilir. Ulusal kütüphaneden en küçük köy kütüphanesine kadar farklı nitelik ve işlevlere sahip olmalarına karşılık bütün bu kütüphanelerin tek bir temel amacı vardır: bilgi akışını gerçekleştirmek. Uygarlık, insanoğlunun zaman ve mekana karşı bilgi/haber iletebilme yeteneği üzerine kurulmuştur. Günümüz ve geçmişin bilgilerini depolayarak bunları kolay erişilebilir hale getirip akışını sağlayacak kurumlar olmadan bu iletişim ağının bütünlüğünden söz edilemez. Bilgi kaynaklarının çoğalması ve özel bilgi parçalarına erişimi sağlayan araçların karmaşık hale gelmesi, kütüphaneciliğin de gittikçe güç ve karmaşık bir etkinliğe dönüşmesine yol açtı.

Bilgi ve belgedeki bu hızlı artış kütüphanelerdeki danışma hizmetini büyük ölçüde etkilemiş, dokümantasyon ve enformasyon olarak nitelendirilen

* A.Ü. DTCF Kütüphanecilik Bölümü Araştırma Görevlisi.

** Bu nitelikteki Türkçe yayınlarla yabancı uzmanlarca yapılmış olanların seçme listesi için bkz... Özer Soysal. «Türkiye'de Kütüphanecilik Eğitimi'nin Temel Sorunları», **TKDB XXXII**, 4 (1983), 159-162. ss. Söz konusu yayınlara Kütüphanecilik Bölümü'nde hazırlanmış lisans ve yüksek lisans tezleri ile doktora vd. çalışmalar da katılmalıdır.

ve kütüphanecinin eğitimini etkileyen yeni danışma hizmetleri ortaya çıkmıştır. Bu hizmetlerin, kütüphaneciliğin bir parçası olup olmadığı tartışması ise hizmetlerin doğuş ve gelişimi ile birlikte sürmektedir. Belge ve bilgi artışı, yeni hizmetlerin doğuşuna neden olma ve beraberinde sürüp giden tartışmalar getirmenin yanında kütüphaneciyi kaynak seçimi, organizasyonu ve erişimi konusunda yeni sorunlarla karşı karşıya bıraktı. Kütüphaneci, okuyucu isteklerini de değerlendirmeye alarak, bir plana bağlı kalmak koşuluyla, oluşturup geliştireceği derme için birtakım kurallar belirledi. Kütüphanenin sürekli kullanıcılarının ilgilendiği bilgi türü, özellikle ve kesin olmasa da, yalnız enformasyon değildir. Enformasyon, belli bir anlamı olan ve herkesçe kabul edilmiş bir ileti ya da iletişim dizisidir. Üzerinde önemle durulması gereken konu, «bilgi» ve «enformasyon» kelimelerinin anlamdaş olduğu ve birbirini yerine kullanılabileceği görüşüne katılanların bulunmasıdır. Kütüphaneci, kayıtları, önceden hazırlanmış bir plan uyarınca ve kullanıcı çıkarını gözeterek derler. Çünkü belli yollarla ulaşılamayan bir derme etkisiz, duran sayılır. Sonuç olarak kayıtlar, kullanıcının kolaylıkla erişimi ve yararlanabilmesi için ilgili bilgi alanına göre sistematik olarak düzenlenir. Bu, kataloqlamayı, indekslemeyi ve bibliyografya hazırlamayı gerektirir. Kütüphaneci yalnız kayıtların derlenmesi ve organizasyonu ile ilgilenmez aynı zamanda kullanıcıları kütüphane potansiyelinden haberdar etme sorumluluğunu da taşır. Buna bağlı olarak kütüphanenin temel amacı: kullanıcıların amaç ve gereksinimlerine uygun bilginin kaydedildiği kaynakları toplamak, korumak, düzenlemek ve kullanımını geliştirmektir. O nedenle kütüphane bir sistemdir ve meslekten personel/kayıt birikimi/bilgiye erişim araçları/kullanıcılar, bilgi akışını yoğunlaştıran sistemin parçalarını oluştururlar. Bu sistemler, iletişimi sağladığı gibi uygarlığın belleğini de meydana getirir.

Kütüphane etkinliğini niteleyici incelemeler, düşünülen kütüphaneci tipi için işin gerektirdiği uzmanlığı geliştirmek ve ilerlemesini sağlama açısından, çalışmaların tanımlanmasında yardımcı olur. Kütüphane hizmetini anlayabilmek için, bilgi iletişim işlemi, özellikle de enformasyonun doğuşu, büyümesi, akış ve kullanımı konusunda berrak bir bilince sahip olmak gereklidir. Kütüphaneye kaynak seçimi: konu bilgisi, genelde çok yoğun ve çeşitli olan kullanıcı gereksinimleri, davranış biçimlerinin iyi belirlenmesini; kolay erişim için sistematik bir düzenleme, bibliyografya bilgisi ve teknolojisini gerektirir. Dermeye kolay erişim bakımından sistematik düzenleme, mantık, matematik dili, bilgisayar bilimi vb.'ne dayalı geniş bir teknikler dizisini yansıtan, bibliyografya teknoloji bilgisini öngörür. Kullanıcıların dermeden en iyi biçimde yararlanmasını sağlama amacı, konu uzmanlığı ve erişim araçlarını tanıma zorunluluğunu da beraberinde getirir: Bunun yanı sıra kurum olarak kütüphanenin gerçek yönetim ve işletimi, maliye ve işletme teknikleri yanında pratik hukuk ve mimarlık bilgisini de zorunlu kılar. O nedenle bir program geliştirirken, kuram/uygulama ve diğer bilimlerden uyarılan teknikler göz önüne alınarak, bütünleyici bir çalışma yapılmalıdır. Ancak kütüphanecilik yalnızca sosyal ve tabii bilimler ile bunları destekleyen tekniklere dayanan akademik bir disiplin değildir. Göz önünde bulundurulması gereken bir diğer konu da meslek'i unsurdur. Buna göre kütüphanecilik açıkça şöyle tanımlanabilir: Kayıtlı bilginin toplanması, depolanması ve akışı ile ilgili bir meslek disiplini.

Kütüphanecilik eğitiminin amacı, kuramsal bakımdan ve kütüphanecilik hizmetini destekleyen tekniklerde yeterli düzeye erişmiş, iyi bir eğitim taba-

nına sahip, topluma hizmet etme isteği ile dolu, mesleki inançlarında direnebilen ve bunları cesaretle savunabilen kütüphaneciler yetiştirmektedir.

Meslek eğitiminde, öğretme-öğrenme işleminin odak noktası olan unsurların aydınlatılması, belirlenmiş ve uygulanmış öğretim amaçları ile yöntemleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi gerekir. Öğretim yöntemlerinin eğitim amaçlarına bağlı olarak sınılanması yolu ile yalnızca meslek okullarının değil mesleğin doğal yapısının da daha iyi anlaşılması sağlanacaktır. Öğretim yönteminin seçimi genel olarak, kişisel yetenekler, sınıf genelinde üzerinde durulacak öğelerin belirlenmesi ve öğreticinin kişisel yetenekleri ve ilgileri doğrultusunda saptanır. Genelde meslek okulunda öğretim yöntemini tek belirleme yolu bu değildir. Bir başka varsayıma göre, mesleki öğretim programının amaçları bütünüyle öğretici tarafından tanımlanır. Bu, ders amaçlarının belirlenmesiyle ders veya öğretim programına ilişkin metodolojinin daha iyi anlaşılıp açıklanabileceği anlamına gelir. Williamson, Melvil Dewey'nin kurduğu, Columbia School of Library Economy'nin açılışından 34 yıl sonra (1920-21'de) kütüphanecilik eğitiminin durumunu gözden geçirmek için yaptığı çalışmada şu varsayımı kabul etti: «Kütüphanelerde uzmanlık gerektiren işlerin içeriği ve doğal yapısı kütüphanecilik okullarında derslerin doğal yapı ve içeriğini belirleyen başlıca güç olmalıdır.» Öğretim yöntemleri ile programın içeriği geleneklere göre değil doğrudan en ileri kütüphane hizmeti ile tanışarak belirlenmelidir. Bu konuda daha sonraki yıllarda yapılan çalışmalar, kütüphanecilik eğitimi ile kütüphane uygulamaları arasındaki ilişkinin bunların içeriğinin belirlenmesinde önemli payı olduğunu ortaya çıkardı.

YÖNTEMLER Kütüphanecilik eğitiminin kendine özgü öğretim yöntemleri yoktur. Bu eğitimde, geleneksel öğretici/didaktik ve diğer alanlarda uygulanan yöntemler kullanılır. Örneğin: durum incelemesi yöntemi, ekonomi ve hukuk alanında kullanılıp sonradan kütüphanecilik alanına uyarlanmış bir öğretim yöntemidir. Kütüphanecilik eğitiminde kullanılan öğretim yöntemleri uzun yıllar değişmeden kalmıştır. Danton'un 1949'da sıraladığı yöntemlerin, o günün konu ile ilgili literatürü tarandığında, küçük değişikliklerle tekrarlandığı görülür. Bugün yaygın olarak uygulanan yöntemler şunlardır:

Sınıfta Öğretim : Bir konuyu, bir durumu ya da bir yazıyı ayrıntılarına değin gözden geçirerek anlatma, yorumlama ve çözümleme.

Olayları Anlatma - Açıklama - Yorumlama - Karşılıklı Konuşma - Sorgulama ve Tartışma : Sınıfta tartışma, metinlerin okunması ve yorumlanması, deneyimli kütüphanecilerle iletişim kurulması, resmi konuşmalara, yuvarlak masa tartışmalarına, kuruluşların sempozyum ve panellerine katılma ve pratik çalışma grupları...

Gözlemden İncelemeye : Gözlem, doğrudan deneyim ve analiz, ilgili yerlere ziyaretler, uygulama çalışmaları, laboratuvarlar, hizmetiçi eğitim, sorunlar, durum incelemesi...

Araştırma ve Yazılı Çalışma : Monografılar, bibliyografyalar, tez ve seminerler...

Bu yöntemler kütüphanecilik alanındaki gözlemlere bağlı olarak ve bu alanda çalışanların deneyimlerinden yararlanılarak seçilmiş ve incelenmiş-

tir. Ancak yöntem seçilirken okulun kaynak ve donanım potansiyeli de göz önünde bulundurulmalıdır.

Sınıfta Öğretim : Kütüphanecilik okullarında genelde her konu için kullanılabilen bir yöntemdir. Geçmiş yıllarda bazı eğitim çevreleri, sınıfta, öğretici tarafından yapılan yorum ve açıklamaların önemini ve bunların başlıca formasyon aracı olduğu düşüncesini reddeder bir eğilim gösterdiler. Bu anlayış, kuram ya da uygulamadaki belirgin aşırılıkların giderilmesine ortam hazırladı. Söz konusu kuram ve uygulamalarda birçok öğrenci çokluk kişisel eğilimleri doğrultusunda kültürel ve teknik beceri kazanma durumunda kalmışlardır. Kütüphanelerdeki uygulamalarda eğitim düzeylerinde görülen farklılıklar ve uygulamada edinilen deneyimlerin öğrencilerin herşeyden önce sağlıklı karar verme ve kararlarını savunabilme yeteneklerinin gelişmesinde sınırlı kalması, tepkilere yol açtı. O nedenle bugün kütüphanecilik okullarında uygulanan «**sınıfta öğretim yöntemi'nin**» çok sınırlı olarak uygulanması görüşünü savunan Williamson Raporu'ndaki geleneksel düşünceye katılmak pek mümkün değildir. Bunun ötesinde, salt rutin işler dışında kütüphanecinin hayal gücü, yaratıcılık ve karar verme yeteneğine sahip olması gerekliliğini savunan anlayış, eğer üzerinde önemle durulur bir noktaya erişmişse, ders yönteminin yeniden düzenlenmesi ve bunu gerçekten öğretebilen elemanların seçiminde özen gösterilmesi zorunluluğu doğar. Gelişmekte olan ülkeler, genellikle değişik yöntemlere başvurma olanağı ve kullanabilecekleri çok sayı ya da türde öğretim aracından yoksun olsalar da, en azından **sınıfta öğretim yöntemi**'ni tümüyle yadsıma ya da o'nun önemini gözardı etme yoluna gitmemelidirler. Ancak durum her zaman böyle değildir. Yönetim konusunun öğretiminde daha berrak, anlaşılır bir çalışma içinde olan Elizabeth W. Stone konuya şöyle bir açıklık getirir ve Metcalf'ın «**öğretici iyi ise, «ders yöntemi»** genel ilkelerin sunuluşunda en etkili yoldur» sözünü aktarır. Şu iki koşul sağlandığında «**sınıfta öğretim yöntemi'nin**» iyi bir eğitim aracı olması doğaldır:

1 — kuramsal kısmın ağırlıklı olduğu ve uygulamanın ikinci derecede önem taşıdığı konular,

2 — dersi verecek öğreticilerin belli bazı niteliklere sahip olması. Ders verecek öğreticilerde aranan özellikleri şöyle sıralayabiliriz: en doğru yetiştirim, yetenek sentezi, anlatım yeteneği, iletişim ve mesleki durum vs. Bu, bazı durumlar dışında, her zaman en iyi **yöntem** değildir. Fakat en önemli nokta, bu **yöntemi** kullanan öğretici çoğunluğun bunun diğer yöntemlerle desteklenebilirliğine ve desteklenmesi gerektiğine ve hatta bu yöntemlerle birlikte kullanılmasına inanmalarıdır. Örneğin, bu yöntemlerden birisi, daha sonra sınıfta tartışmak üzere okuma ödevleri verilmesidir. Ancak bir dizi okuma ödevi vermek ve daha sonra öğrencilerin okudukları üzerine eleştiriler getirmesi, yorum yapması düşüncesi, gençlerin kendi kendilerine bu metinler üzerine, gereken çözümleme ve eleştiriyi yapabilmeleri ve yararlı/geçerli sonuçlar çıkarabilmeleri konusu bazı durumlarda yanıltıcı olabilmektedir. «**Sınıfta öğretim yöntemi**», programın özünü oluşturan konular özellikle de «**Kütüphaneciliğe Giriş**» için en uygun olanıdır. Öğrencinin mesleğin temel kavramlarını tanıması, çalışma ve araştırmayı öğrenmesi ve kütüphanenin toplumdaki işlevi ile ilgili genel konularla karşı karşıya bırakılması için en uygun konu budur. Bu kapsamdaki girişten sonra dikkate alınması

gereken bir diğer önemli nokta, konuya yeni girenlerin verilen bütün bilgi ve ilkelerin ne kadarını özümseyebildikleri ve öğreticinin tekrar tekrar başa dönerek konuyu yinelemeden öğrencide karar verme gücü ve eleştirel davranışın gelişimini ne ölçüde başarabildiğidir. Deneyimler, öğrencilerin yalnız öğreticinin rehberliğine değil onun düşünceleri ile zenginleşmeye de gereksinim duyduğunu göstermiştir ki bu gereksinim, onların özgürce düşüncelerini hiçbir biçimde engellemez. **Resmi derslerde**, Kütüphanecilik Bilimi ilkelerinin daha ileri sınıflara öğretilmesinde kurama yer verme gereksinimi doğar. İlkelerin bir kısmı «Kütüphanecilik Bilimi'ne Giriş»de açıklanır. İlkeleri sınıflarda bu ilkelerin yeniden özetlenerek daha derin incelenmesi öğrenciler için son derece yararlıdır. Çünkü bu dönemde öğrenciler daha fazla bilgi edinmiş ve deneyim kazanmış durumdadırlar. Bunun yanı sıra, önceleri edinilmiş olan bütün kavramların özetlenmesi bütünüün ayrı uçların, birleştirme açısından da gereklidir. Böylece herşeyden önce ilkelerin modern Kütüphanecilik Bilimi içindeki konumunun belirlenmesi ve uygun yerin saptanması ile mesleki bütün tamamlanmış olur. Ancak bu yolla, teknik ve kuram, yöntem ve kararın uygulanması ve statik gelenekselcilik ile yaratıcı hayal gücü arasındaki üstünlükler belirlenebilecektir. **Resmi ders**, özellikle nitelikli kütüphanelerde uygulama yapma olanağı veren ülkelerde, kataloglama ve sınıflama gibi teknik konularda, bütünüyle olmasa da değerini yitirir. Ancak burada bile **ders**, yanlış edinilebilecek görüşlerin düzeltilmesi için gereklidir.

Olayları Anlatma - Açıklama - Yorumlama - Karşılıklı Konuşma - Sorgulama ve Tartışma : Sınıfta tartışma ile resmi ders birbiriyle bağlantılıdır ve her iki yöntem de genelde uyum içinde kullanılır. **Tartışma** çok şiddetli ve hoşgörü tanımaz biçimde ya da değişik fikirlerin yorumlanması şeklinde olabilir. **Tartışma**, öğrencilerin okumaları üzerine ya onlar tarafından ya da öğreticinin kişisel okumaları üzerine tartışma ve yorumlama yapılarak öğretici tarafından yürütülebilir. Öncelikle, öğretici genelde çelişkiler ve görüş ayrılıkları yaratacak okuma parçaları seçer; tartışılacak konunun kısa bir özeti vererek işe başlar. Daha sonra öğrenciler kendi deneyim ve okumalarına dayanarak bunlardan çıkardıkları sonuçları ortaya koyarlar. Bu durumda öğreticinin sınıfa hakim olması, karşılıklı yorum ve tartışmaların akışını denetleyebilmesi ve öğrencilere düşüncelerini en iyi biçimde ortaya koyabilme yolunda rehberlik yapması gereklidir. Öğreticinin yapacağı rehberlik, aynı zamanda, konunun en ilginç yanlarının belirlenmesi veya yapılan okumanın konuyla en çok ilgili kısımlarının seçilebilmesi bakımından önem taşır. Öğretici, sonuç olarak ortaya atılan görüşlerden birini savunur ya da hepsini reddederek kendi görüşünü açıklar. Bununla birlikte son kararı öğrenciyede bırakabilir. Fakat bu fazla doyurucu bir çözüm değildir. **Tartışma**, ABD'de olduğu gibi, diğer ülkelerde de kütüphanecilik eğitimi verenlerin içten benimsediği bir yöntemdir.

Bu durumda, öğreticinin gerek konu gerekse literatür açısından son derece bilgili ve büyük ölçüde de objektif olması gerekir. Çeşitlilik ve ilgi çekme yönünden seçilen okumalar ve edinilen deneyimler yetersiz kaldığı zaman ders tek düze hale gelerek çekiciliğini yitirir. **Tartışma yöntemi**nden beklenen yararın elde edilebilmesi bakımından şu iki koşulun sağlanması önemlidir:

- 1 — Konuyla ilgili kaynakların zengin olması ve bunlara kolay erişim,
- 2 — Grubun homojen olması,

Birinci koşula bağlı kalmak, özellikle kütüphaneciliğin gelişmekte olduğu ülkelerde bazı güçlükler yaratır. Çünkü bu ülkelerde konuyla ilgili literatür genelde yetersiz olup kolay erişilebilir değildir. Ayrıca, yabancı dil bilmeyen öğrenciler için çevirisi gerekmektedir. **Tartışma** için kaynak seçimi özellikle üzerinde durulması gereken bir konudur. Çünkü burada, kaynağın dersin genel konusuyla bağlantılı olmasının yanı sıra öz bilgi verir, ilgi çekici ve çeşitli görüşleri de içerir nitelik taşıması gerekir. Böylelikle tartışma daha canlı ve ilginç duruma getirilebileceği gibi konu daha anlaşılır biçimde incelenebilir.

Tartışma'nın niteliği konusunda Danton şu noktaya dikkat çeker: **Tartışma'nın niteliği**, hiçbir zaman bir başkasının düşüncelerini aktarmaya yönelik veya öğrencinin ilgisini çekmeyen basit durumların tekrarı olmamalı ya da öğrencinin çok az bildiği bir konu etrafında sürdürülmemelidir. Bu durumlarda **tartışma yöntemi** anlam ve etkisini yitirir. **Tartışma yöntemi**'nde sakınca yaratacak bir diğer nokta öğreticinin kendisini işlek tutmasıdır ki bunu bazen öğrenciye kendi görüşlerini empoze etmiş olma korkusuyla yapar. **Sınıfta yapılan tartışma**'larda böyle bir eğilime yol açmamak için bazı düşünceler tam olarak çözümlenmeden açık biçimde bırakılabilir. Böylece **tartışma** yalnız öğreticinin düşüncesi doğrultusunda sonuçlanmaktan kurtulur. Öğrencilerin bu tartışmalara katılıp sürdürebilmeleri için eğitimlerinin ileri düzeyinde bulunmaları gereklidir. Metcalf, sınıf tartışmalarını, özellikle eğitimin ilk yıllarında sakıncalı bulur; Martin ise bunu, zihinsel sorumsuzluk olarak niteler. **Tartışma yöntemi** herhangi bir konu için kullanılabilir ise de kataloglama, sınıflama, yönetim gibi teknik konularda sistem ve durumların karşılaştırma yolu ile araştırılması öğrenci için daha uyarıcı olacaktır.

Sınıfta / Eleştirel / Yorumcu Okuma Yöntemi: Kütüphanecilik alanında diğer konu alanlarına oranla daha az kullanılır. Özellikle, salt kütüphanecilikle ilgili olmayan metinlerin incelenmesinde doyurucu sonuçlar verir. Öğrenciler sorular yoluyla olaya katılmaya teşvik edilirken öğretici okuma ve yorumlamayı kendisi yapar. Özellikle kısa metinlerin okunması ve yorumlanması ile çok iyi sonuçlar alınabilir. **Sistemin** en önemli özelliği, öğreticinin bir metinden temel noktaların nasıl çıkarılması gerektiğini, bu değerlerin metne ne gibi zenginlikler katıp ne gibi ayrılıklar getirdiğini öğretmesidir. Bu yöntem, sınıfta bibliyografya anlayışının kazanılmasında uygulanan yararlı bir yoldur. Örneğin, Kütüphanecilik Biliiminin 16. yy'dan bu yana en belirgin çalışmalarından seçilip çıkarılan tanımlarıyla kavramın gelişimini izlemek kolaylaşacak ve bu yöntemle, en önemli çalışmaları okumaya gerek kalmadan, daha anlaşılır bir senteze varılabilecektir.

Deneyimli Kütüphanecilerle İletişim Kurulması: Deneyimli kütüphanecilerle iletişim iki biçimde kurulabilir:

- 1 — Görüşme yoluyla,
- 2 — Kütüphanecilerin sınıflara yaptıkları ziyaretler ve konuşmalarla görüş alışverişinde bulunarak.

Ancak bu **yöntemi** uygulama olanağı gelişmekte olan ülkeler için sınırlıdır; Çünkü hem bağlantı kurulabilecek meslekten personel sayısı az hem de bunların kütüphaneci olarak deneyimleri öğretici olmaktan uzaktır. Karşılıklı soru sorma yoluyla yapılan bu görüşmelerle ilgili pedagojik çalışmalarda öngörülen ölçütler dikkate alınmalı ve bu yolda hazırlık yapılmalıdır. Genelde kütüphanecilere yöneltilen eleştiriler **sınıf ziyaretlerinin, görüşmelere** yeğlenmesine neden olur. Ancak Williamson'nın da dikkat çektiği gibi bu yöntemler, mesleki amaçların öğretilmesinden çok öğrencilerin mesleğin seçkin kişileri ile tanışıp onları dinleme olanağı sağlaması nedeniyle önemlidir.

Belli Konular Üzerine Yapılan Konuşma ve Ödevler: Konferans/konuşma, geleneksel anlamı ile, belli bir konuda, halka açık olarak ve genelde hiçbir dinleyici katılımı olmadan yapılan konuşma anlamına gelir. Şimdi kullanılmayan bu **yöntem** kütüphanecilik eğitiminde de yalnız bazı konular için geçerlidir. Bu **yöntemin**, konuşmacı ve dinleyici arasında diyalogu sağlamadığı için, öğretim aracı olarak fazla yararı yoktur. Kütüphanecilik okullarında ödev-okuma yönteminin daha iyi olduğu kabul edilir. Bir bildirinin okunması, kişinin bir konuyu yorumlaması açısından konferansı andırırsa da birçok yönden ondan ayrılır. Öğrenciler istediklerinde konuşmaya katılır okuma bittiği zaman kendi görüşlerini belirtir, karşılıklı tartışma veya kendi aralarında görüş alışverişi başlatabilirler. Bu tür **konuşmalarda** konular konferans konularından daha değişik olabilir. Konu söylev olarak verilme yerine karşılıklı görüşme ve bilgilendirme yolu ile aktarılır. **Bildiri**, kişisel deneyimle ilgili, ya da bir inceleme sonucu üzerine yazılan rapor veya kongre sonucu, bir kitabın kimliği veya uzmanlık alanıyla ilgili değerlendirme olabilir. **Bildiri'nin** en büyük kolaylığı özel bir duyuru gerektirmemesi, binadaki herhangi bir salonda yapılabilmesi ve öğrencilerin serbestçe katılımını sağlamasıdır. Bunun ötesinde **bildiri**, öğrencilerden biri tarafından da verilebilir. Öğrenci bu **bildiri**yi ya kişisel çabasıyla ya da bir öğreticinin denetiminde çalışarak hazırlar.

Gözlemden İncelemeye: Ziyaretler, kütüphanelerini henüz geliştiren ve ilk-orta dereceli okullarda kütüphane kullanımını öğretimin yaygın olmadığı ülkelerde bu **yöntemin** yararı sınırlıdır. Fakat gelecekteki kütüphanecilere yeni ufuklar açması; kendi okullarında bulunmayan yayınlar, hizmetler, donanım ve diğer kaynakları görmelerini sağlaması açısından ilgi çekici olabilir. Bir başka deyişle öğrenciler, eğitimini gördükleri mesleğin yaşadıkları çevrede gelişme olanakları ve sınırlı kaldığı yanlar konusunda genel bir görüş edinme olanağı bulurlar. Kütüphanelerdeki teknik yöntem ve hizmetler çokluk öğrencilere okulda gösterilen standart uygulamalarla bağdaşmadığından öğrencilerin soru ve eleştirileri kütüphanecileri güç durumda bırakabilir. Dahası, kütüphane içinde yapılan hızlı turlar öğrencinin zaten kendisine yabancı olan konular üzerinde dikkatini toplamasını güçleştirir ki bu açıdan da olumsuzdur. Böylesi ziyaretlerden beklenen yararı sağlamak için bir ön hazırlık yapmak gerekir. Mümkünse okumalar yapılmalı ve kütüphane içi turlar öğretici tarafından yürütülmelidir. Burada kütüphanecilerin işbirliğine başvurulur. Ancak yorumlamaların yararlı olabilmesi için öğreticinin katkısı kaçınılmazdır. Fakat deneyimlerden elde edilenler, ziyaretlerin çoğu kez beklenen sonucu vermediğini göstermiştir. Kütüphanecinin anlattıkları ile öğrencinin ilgisini çeken konuların ayrılık göstermesi, ya da

kütüphanecilerin daha çok teknik ve yönetimle ilgili konuları anlatmaya, sistem ve uygulamaların su götürmez bozukluğunu göstermeye eğilimli olmaları öğrencilerin belleğinde gördükleri ile öğrendikleri arasında uyumsuzluk ve çelişki yaratır. Bu ziyaretler sonunda bir değerlendirmeye gitmek zorunludur. Bu değerlendirme, sınıfta herkesin katılacağı, eleştiri ve görüşlerini ortaya koyacağı bir tartışma ile, ya da, öğrencilerin tek tek hazırladığı raporlar aracılığıyla yapılabilir.

Uygulamalar (laboratuvarlar): Öğrencinin doğrudan veya dolaylı olarak öğreticinin denetiminde yaptığı uygulamalar laboratuvar çalışması olarak kabul edilir. Burada laboratuvar terimi, bir öğrencinin uygulama yapabilmesi için seçilip okulun belli bir yerinde toplanmış kitap ve materyal anlamına gelir. Bu öğretim biçiminden özellikle kataloglama, sınıflama ve danışma hizmetinde bilgi kaynaklarının elden geçirilmesi ve işlenmesinde yararlanılır. Okullarda kalıcı laboratuvarların bulunması son derece önemli ve gereklidir. Böyle bir laboratuvar dermesi bölüm kütüphanesi veya bölümün bağlı olduğu fakülte kütüphanesi ya da ulusal kütüphane tarafından güncel tutulabilir. Derme, sınıfta kullanılmak amacıyla belli bir süre için ödünç verilebilir ya da belli sayıdaki öğrenciye kütüphanenin açık olduğu saatler, veya belli saatlerde o'nun çeşitli bölümlerinde, çalışma imkanı sağlanabilir. Sözü edilen sistemin yarattığı zorluklar açıktır. Uygulama yapacak sınıf için kaynakların tekrar tekrar derlenmesi gerekir ve çalışma biçimiyle durumu, o sıradaki gereksinime göre belirlenir. Bu yüzden, üzerinde uygulama yapılacak (deneysel) bir derme oluşturulmaya çalışılır ve ders için uygun olup olmadığına bakmaksızın, elde edilebilen kaynaklardan yararlanma yoluna gidilir. Bu, özellikle, tartışılacak durum ve konular dizisinin kaynak sağlayıcı kütüphaneden elde edilecek meteryale bağlı olduğu kataloglama ve sınıflama gibi konularda kendini gösterir. Materyalin kütüphane raflarından başka yere alınması düşünülemeyeceğine göre ortada iki seçenek vardır: çok az kullanılan, önemini yitirmiş kaynakları ya da bunlardan bir bölümünün sınıfa ödünç verilmesi (bir ansiklopediden belli bir cilt, az kullanılan bir bibliyografya, bir yıl kitabının eski basısı gibi) böyle bir uygulama, öğrencinin deneysel tarama olanağını engeller; öğreticinin karşılığı kolayca bulunabilecek sorular sorma olasılığını azaltır ve bunun ötesinde önceden saptanması gerekmeyen bir çözüm için sonuca götürücü değişik yollar bulmada birkaç danışma kaynağı kullanılmasını engeller. İkinci seçenek, öğrencilerin pratik çalışmalarını danışma kütüphanecilerinin iş alanındaki dermede sürdürmesidir. Ancak bu uygulama hem kütüphaneci hem de kütüphane kullanıcısı için büyük zorluk ve sorunlar yaratır. Kütüphanecinin günlük işlerini engellemenin yanında, kalabalık gruplar kullanıcı kitlenin derme ve kütüphaneden gereğince yararlanmasını da önler. Bu durumda kütüphanecilik okullarını verilen eğitim düzeyine bakmaksızın, laboratuvarlarla donatmak son derece yararlı olacaktır. Aynı zamanda, akılcı bir yaklaşımla seçilecek kaynaklar, sorunların artışına paralel olarak aşamalı biçimde sipariş edilmelidir. Böylelikle, programın gereksinimlerini gerçekten karşılayabilen dermeler oluşturulur ve öğrenci belli saatlerle sınırlı kalmadan çalışmalarını sürdürme olanağına kavuşur.

Bu tür laboratuvarların donanımı ve kaynak gereksinimi bazı mali sorunlar yaratır. Özellikle çok pahalı olan danışma kaynaklarının sağlanması konusunda önemli mali problemler ortaya çıkabilir. Ancak bütün bunlara

rağmen **uygulama**, başarılı eğitimin tek ve en etkili yolu olduğundan kütüphanecilik okullarının bu tür çalışma içine girerek kendi laboratuvarlarını oluşturmaları son derece gereklidir.

Gelişmekte olan ülkelerde katalogcu ve sınıflayıcıların kaynakların kendisi yerine listelerin kullanılıp kullanılamayacağı konusunda soruları vardır. Yapılan uygulamalar, listelerin kullanılabileceğini göstermiştir. Örneğin: kataloglama dersinde listeler ile yapılan uygulama yazar tanımlaması, tek ve ortak yazarlıkla ilgili ölçütlerin kullanımında öğrenciye büyük yarar sağlar. Listeler, sınıflamada, konu başlıklarının ve sistematik sınıflamanın ilk uygulamalarında kullanılabilir. Ancak bu listeler **uygulamanın** tek aracı ve hatta ilkesi olarak kabul edilmemelidir. Bunlar yalnızca daha ileri düzeydeki derslere bir giriş olması bakımından yarar sağlar ve o düşünceyle bazı konuların basit özeti biçiminde ele alınmalıdır. Örneğin: konu başlıkları ilk sınıflar için başlangıçta anlaşılması zor konular olabilir. Bu özel durumda gönderme ve karşılıklı gönderme listelerinin karmaşayı azaltacağı görülür. Ancak listelerden materyalin kendisine, ara fazla uzamadan, geçiş sağlanmalıdır. Unutmamak gerekir ki listelerin sınıflamada kullanımı kataloglamada olduğundan daha kolay fakat daha tehlikelidir. Danışma hizmeti ve bibliyografya'ya ilişkin **pratik çalışmada** izlenecek yol konusunda da tartışma vardır. Özellikle genel danışma hizmetinde, danışma hizmetinde kullanılan yöntemlerin mi yoksa danışma kaynaklarını mı incelemenin daha iyi olacağı konusunda henüz bir karara varılamamıştır. Shores'a göre, ilkeler, metodoloji ve amaçlar bir bütün oluşturmalıdır. Öğretici kavram ya da uygulamaya ya kendi konu kavrayışı ya da belirlenmiş öğrenci seçimlerine bakarak ağırlık verir. Böyle bir **uygulama** yararlı olmasına karşılık konunun genişliği; danışma kaynaklarıyla ilgili tam ve hızlı bilgi sağlamadaki güçlük, çalışmanın çoğunu öğrencinin kişisel olarak yapması zorunluluğunu ortaya çıkarır. Bu nedenle öğretici, öğrencilerin kesinlikle bilmesi gereken danışma kaynaklarının listesini hazırlar. Bu **sistem'in** iyi ya da kötü olduğu konusunda henüz görüş birliğine varılabilmiş değildir. Bundan iki sonuç çıkarılabilir:

1 — Elde, sürekli güncelleştirilen danışma kaynakları listeleri olması ve bunların öğretici tarafından yalnızca kendisine rehber olma amacıyla kullanılması,

2 — Öğrencilerin bu kaynakları elden geçirerek yapısını öğrenmesi, laboratuvarlarda kullanıp uygulama yoluyla özümsemesi.

Bu **uygulama** kısmen öğrencinin kişisel olarak ayırdığı zaman, kısmen de öğretim süresi içinde yapılabilir. Laboratuvar içinde veya dışında yapılan uygulamanın diğer temel konular için de yarar sağladığı yukarıda sözü edilen konularda daha verimli olduğu açıktır.

Durum İncelemesi: İlk kez 1871'de hukuk alanında uygulanan **durum incelemesi yöntemi** daha sonra Harvard'da uygulanarak yaygınlık kazanmış, bunu eğitim alanındaki uygulamalar izlemiştir. (Kütüphanecilik alanında bilinçli olarak ilk kez K. Shaffer'in 1951'de kullandığı biliniyor.) Öğrencinin konuyu hızlı biçimde öğrenmesini sağladığı kabul edilen **durum incelemesi yöntemi'nin** kütüphanecilik alanındaki uygulaması ile ilgili birçok görüş ve eleştiriye tanık olunur. Duhl, öğrencilerin kişisel öğre-

nimlerini denetlemiş etkin biçimde paylaşma; **durum yöntemi**'nin sağlayabileceği temel amaç olarak «yeni problemler» üzerinde düşünme ve onlarla uğraşmada kendine güven duygusunun gelişmesini sağlama açısından «gerçekçi yaklaşım» bir fırsat olarak niteler. Bu yöntem, genel kütüphane yönetimi, öğretici okul materyali merkezi yönetimi, özel kütüphane yönetimi, genel danışma hizmeti ve konu literatürü olanlarının öğretimi yanında kütüphanecinin daha önceden yaptığı gözlemlerden elde ettiği bilgileri uygulamaya koyabilme yeteneğinin denenmesinde kullanılır. Dewey Kütüphanecilik Okulu'nu kurma çabaları sırasında kütüphanecilik eğitimi için «okulun hizmetinde büyük bir kütüphane olmadıkça arzulanan amaçlara ulaşamayacağını; öğrencilerin hergün yapılan işleri büyük bir dikkatle izlemesi, öğrenmesi ve sıkı bir denetim altında bunları uygulaması gerektiğini» belirtir. **Durum İnceleme Yöntemi**'nin çağdaş uygulayıcılarının sürekli olarak tartıştığı ve kütüphanecilik eğitimi ile, ilgili literatürde ilk yıllardan beri üzerinde ısrarla durulan nokta, tutarlı bir kütüphanecilik eğitiminin, kavram ve ilkelerin uygulanması ile verilebileceğidir.

Vann, Dewey'nin anlatımını durum incelemesi ile birleştirerek ilk Kütüphanecilik Okulu'nun bütünüyle pratiğe dayanan bir program uygulamasına yöneldiğini söyler. Oysa Dewey'nin söylemeye çalıştığı şey okulun deneye dayalı olması ve burada çeşitli öğretim yöntemlerinin uygulanmasıdır ki bu, en iyi sonucu verecektir. Bazı konularda (örneğin, danışma) doğrudan deneyim yöntemi olarak ortaya çıkarken, kimi konularda da (örneğin, yönetim) gözlem yapma ve sonuç çıkarmayı gerektirir. Fakat değişmez bir kimlikle kendini, geleneksel biçimlerin gelişmesi ve genellikle **durum incelemesi yöntemi** için sıkça başvurulmuş bir uygulama olarak gösterir. **Durum incelemesi yöntemi**'nin «yönetim» öğretiminde kullanılmasından bu yana geçen 38 yıllık süreden sonra, başarılı olduğu düşüncesiyle, ders programlarındaki birçok konunun öğretiminde de uygulamasına geçildi. «**Problem**» ile **durum incelemesi**'ni karşılaştıran Lowell **durum incelemesi**'ni, «eğitim felsefesi»: mesleğin uygulamalarına yönelik sorunların analizi ve incelenmesini sağlayan durumlar olarak tanımlar. Ayrıca Lowell Martin şöyle der: «Bu, «çalışma durumlarını», belirlenen amaçların açıklanması veya o sırada yaygın olarak kullanılan bir tekniğin ilkelerini yorumlayarak sonuç çıkarma biçiminde kullanma değil **durum incelemesi**'nin öğrenciyi, bir anlamda deneyime zorlayıp, konuyla ilgili ilkeleri kendisinin bulması için «sonuca varma biçiminde kullanımı» anlamına gelir. Hukuk okullarının hemen tamamı bu yöntemi kullanmaktadır. Bunlar öğrenciyi, adaletin tanımını vermezler... Bu okullar «durumları», öğrencinin kendi hukuk kavramını ortaya çıkardığı deneyim kayıtları olarak kullanılırlar. Harvard Graduate Business School bu yöntemi, yönetim dersinin öğretiminde yaygın olarak kullanmıştır. Harvard örneği, bu yaklaşımda iki zorunluluk ortaya çıkardı: Sonuçlanmış ve gerçekten ele alınmaya değer nitelikte durumlara duyulan gereksinim. Bu durumlar, belli bir olguyla ilgili tüm koşul ve öğeleri biraraya getirecek konu uzmanlarının varlığını gerektirebilir ve öğretim süresi oldukça uzundur. Bununla beraber, **yöntemin** öğrencinin kişisel buluş yeteneği ile donatılması konusunda yararlı olduğuna karar verilmiştir ve sonuçta bu yöntem bir şey öğretmenin tek yolu olabilir. Martin'e göre, yalnızca ödünç verme, sağlama, kaynağın bakımı ve kullanıma hazırlanması ve bunun yanı sıra kütüphane organizasyonunu kapsayan konunun geleneksel öğretimine karşılık

durum incelemesi ile yönetim işlemi konusunda bilgi sahibi olunarak daha ileri bir adım atılabilir. Simmons Koleji Kütüphanecilik Okulu Profesörü Kenneth Shaffer, kendisinin de kullandığı bu **yönteme** en çok yakınlık duyanlardan biridir. Kendi alanındaki geleneksel yöntemleri yeterli bulur ve durum incelemesi yöntemini diğer konu alanlarına da yaygınlaştırırken unutulmaması gereken noktayı şöyle açıklar: Kütüphane yönetimi tümünden kütüphane bilimi ile sınırlı değildir. Ekonominin herhangi bir uzmanlık alanında olduğu gibi, genel yönetimle birlikte yürür. Yapay olan «**problem**» e karşılık «**durum incelemesi**» her zaman gerçek bir durum üzerine yapılır. Örnek olması bakımından kütüphanelerde yapılmış yalnızca kişi adları ve yerler değiştirilerek, durumun temel noktalarına ilişkin cevaplar elde etmek için birtakım sorulardan sonra olay, gerçek ortaya çıkış biçimine bağlanmıştır. Toplantıdan sonra öğrenciler zamanlarının bir kısmını gözlem ve yaptıkları okumayı aydınlığa kavuşturmak; öğretici tarafından yapılan açıklamaları dinlemeye ayırır ve sonuçta onları yönlendirecek kendi notları ile sınıf tartışmalarına katılarak düşünce ve çözümlerini ortaya koyarlar. İncelenen **durum**'un yeterince olgunlaşması halinde öğrencinin ulaştığı çözüm yazılı bir rapor biçimine dönüştürülür. Shaffer yaklaşık elli kadar uzun ve kısa durum çalışmasını bir kurs dönemi boyunca incenebileceğini hesaplamıştır. O'na göre, **yöntem**'in en yararlı yanı öğrenciye birtakım bilgilerin verilmesinden çok o'nun düşünsel yeteneğini olgunlaştırmasıdır.

Kuzey Amerika okullarında **durum incelemesi yöntemi** yöneticilik alanında büyük başarı sağlamıştır. Bununla birlikte diğer ülkeler söz konusu olduğunda bu başarıyı tehlikeye düşürecek bazı etkenler göze çarpar. Bunlardan ilki giderlerin fazlalığıdır. Bu fazlalık bir **durum incelemesi** hazırlığının öğrencilerin kütüphaneyi ziyaretle başlaması ve bir dizi derste, üzerinde çalışıldıktan ve ancak örnek yeterliğini gösterdiğinde sonuçlanmış olmasından kaynaklanır. İkincisi kursun uzunluğudur. Süre, birtakım verilerin elde edilmesi ve tamamlanması bakımından normalden daha uzun tutulmalıdır. Üçüncü olarak öğreticiye yönelik yoğun bir beklenti vardır. Çünkü ondan, kendisini olayı kavramış duruma getirme ve geçerli çözümler bulma yanında tartışmayı yönlendirecek biçimde donatma ve olaya ilişkin notlarla yazılı raporları değerlendirmesi beklenir. Son olarak pek çok ülkede, sadece olumsuz eleştiri ya da görünür çözümler getirmeyip gerçek durum incelemelerine olanak sağlayacak yeterlik ve nitelikte kütüphane bulma gücünün vardır.

Durum incelemesi'nin yaygın olarak uygulandığı ikinci alan danışma hizmeti'dir. Simmons Koleji Kütüphanecilik Okulu Profesörü Thomas Galvin, danışma hizmeti uygulamasında **doğrudan soru** ve **sorun** yöntemi konusunu aynı ölçüde eleştirir. O'na göre derslerin bilinen belli danışma hizmetleri üzerinde yoğunlaştırılması doyurucu değildir ve danışma materyali ile danışma işlemi arasında bir denge kurulması gerekir.

«**Metin-sınıf-problem**» formülü öğrenciyi gereksiz ayrıntıya, ezberciliğe iter ve danışma işlemini mekanikleştirir. Amaç, öğrencide yalnız birtakım bilgilerin yerleşmesi değil fakat bütün danışma başvurularının yarattığı ilişkiler ve durumlar ağını anlamasını sağlamaktır.

Galvin, danışma hizmeti'nde «**durum incelemesi**»nin yaygın olarak kullanılmasına karşıdır. Fakat geleneksel yöntemlerin yalnızca öğretimi destek-

leyici biçimde kullanılmasını ve derslerin bu yöntemler üzerinde yoğunluk kazanmasını savunur.

Danışma kurslarında «durum incelemesi» uygulaması büyük istekle karşılanmamıştır. Galvin'in gündeme getirdiği olayların, haklı olarak, asıl danışma çalışmasından çok danışma hizmetlerinin yönetimiyle ilgili olduğu dikkati çeker ve bilgiye erişim ya da danışma kaynaklarının tanınmasına ilişkin sorunlardan daha çok yöntemle ilgili sorulara dayanır. Birden fazla kabul edilebilir çözümün olduğu «yönetim» de, **durum incelemeleri'nin** yalnız tek bir çözüm yolunun olduğu müracaat çalışmasındakinden farklı olduğunun bilincindedir. Bu O'nun (doğru ve yanlış cevap gibi iki olasılığa dayalı) **sorun yöntemi** konusundaki eleştirisinin aynı derecede **durum incelemesi** uygulaması için de söz konusu olduğu anlamına gelir.

Bu durumda, Kütüphanecilik Bilimi'nin gelişmekte olduğu ülkelerde yönetim konusu'nda **durum incelemesi'nin** etkili biçimde kullanımı ile ilgili olarak ortaya çıktığı yukarıda belirtilen bütün güçlükler, yeniden kendini gösterir. Bütün bunları bir yana bırakırsak, ayrıca, **durum incelemesi'nin** etkinliği konusunda gözle görülür bir kuşku vardır ve bütün danışma kurslarının özünü halâ gerçek danışma hizmetine ilişkin çalışma bu bilginin oluşturduğu inancı bugün de egemendir.

Araştırma ve Yazılı Çalışma : Kütüphanecilik okullarında, araştırma ve yazılı çalışmanın öğretilmesi seçilen mesleki amaçlara ve ders programının etkinliğine dayanır. Eğer dokümantasyon, kütüphanecilik biliminin bir parçası olarak öğretiliyorsa ve kütüphanecilik okulları dokümantalist de yetiştirecekse, araştırma yöntem ve ilkelerinin incelenmesi özellikle bibliyografik yöntemler, konunun öğretimini etkin biçimde sağlayan özel kurs ya da kurslar düzenlenmesini gerekli kılar. Diğer yandan öğrencilerin yetiştirilmesinde yalnızca yeni bir alan veya kütüphanecinin içinde kullanımı sınırlı bir araç olarak kabul edilecekse araştırmanın öğretimi basit bir kurs ile sınırlanmalı ya da başka bir kursun örneğin: bibliyografya için de eritilebilmelidir.

Kütüphanecilik biliminin ileri olduğu ülkelerde kütüphanecilik okulları araştırma öğretimini bağımsız bir kurs olarak ele almaya gerek duymazlar. Çünkü genelde bu öğrenciler, eğitimlerinin önceki evrelerinde araştırma teknik ve yöntemleri ile donatılmışlardır. Ancak kütüphanecilik biliminin gelişmekte olduğu ülkelerde araştırma yöntemleri genelde üniversite düzeyine gelineceye kadar verilmez, hatta dahası bazı üniversitelerde üzerinde önemle durulmadığından kütüphanecilik biliminin bunları uygulaması genel bir kanıdır. Böyle ülkelerde araştırma yöntemlerinin öğretimi kütüphanecilik okulu programlarında ayrı bir konu olarak belirir. Deneyimler iki tür kursa gerek duyulduğunu ortaya çıkarmıştır. İlk kursta, birinci yılın başında öğrencilere daha orta öğretimde edinmeleri gereken araştırma tekniklerini kazandırmak, ikinci kursta tarihi, tanımlayıcı, deneysel, istatistiki araştırmalarda kullanılan ilke yöntemlerinin ayrıntılı açıklamasını vermek ve hangi işlemlerde kullanılabileceğini anlatmaktır. Kursların amacı öğrencinin, yaptığı öğretimin gerekliliğini ölçmesini sağlamak bir kütüphane de danışma kütüphanecisi ya da bibliyografya uzmanı olarak çalışması halinde ona yardımcı bir araç vermek ve ona tüm yaşamı boyunca sürekli araştırma yapabileme becerisi kazandırmak.

Monografiler : Bibliyografik araştırmaları ya da bir kütüphane ile ilgili bir deneyimi yansıtan monografiler, zihinsel çalışmaya başlayan öğrencilerde araştırmaya karşı ilgi uyandırmak ve kendilerini meslek terminolojisi ile anlatmaya alıştırmak bakımından ayrı bir önem taşır. Buna ek olarak öğrenci büyük ölçüde bireysel çalışma becerisi edinir ve bir noktaya kadar çalışmalarının yöneticisi olur. Bu, sorumluluk duygusu ve zihinsel bağımsızlık gerektirir. Öğretimin başında monografilerden yararlanılabilir. Çünkü genel olarak kütüphanecilik bilimine giriş, kitap-kütüphane tarihi, ve yönetim gibi konular, bu tip çalışma için çok uygundur.

Eğer sonuç verici bir monografi hazırlanması isteniyorsa belli koşulların karşılanması gerekir: öğreticinin okunacak olan yayınları dikkatle seçmesi, öğrencinin, monografi hazırlığının içeriği ve soruşturulan problemler üzerine yaptığı kısa açıklamadan sonra, öğreticinin sınıfta her çabayı analizi ve eleştirilmesi, öğrencinin kaynak ekleme, vitiraz etme ya da çıkarmada özgür olması.

Bibliyografik Derleme : Monografilerle uyumlu, tamamlayıcı bir kurs biçiminde olacaktır. İlk sınıflardaki öğrencilerin henüz yeterli bilgi düzeyine erişmemiş olmaları ve bazı kütüphanelerdeki derlemelerin durumu nedeniyle eldeki bibliyografyalardan asgari düzeyde sadeleştirilmiş bibliyografik kimliklemeyi öngören basit bibliyografyalarla başlamak önerilebilir. Öğrenciler bir kez kaynak nitelenmesine ilişkin ortaya çıkabilecek sorunları iyice kavradıktan sonra :

- a) birinci el bibliyografyaya yönelebilirler,
- b) olası materyal düzenleme biçimlerini (konu başlıkları, UDC vs.) artık tanıyabilirler,
- c) değişik indekslere gidebilirler,
- d) başlık sayfasından indekse, yayıncı ve basımcıya ilişkin notlara inen ayrıntılı bibliyografyalar verebilirler.

Seminer : Araştırma yöntemleri kursu veren kütüphanecilik okullarında, büyük olasılıkla bibliyografya ve danışma hizmeti gibi konulardan ayrı olarak, seminer teknikleri de incelenecek ve öğrenciler seminerlerinde başvuracakları bilgi ve araştırma tekniğini öğrenerek başarıyla uygulayacaklardır. O nedenle bu okullarda seminer tekniğini öğretmek için ön seminer kursu zorunlu görülmez. Bu tip çalışma, gelişmekte olan ülkelerde yaygın değildir çünkü okul personeli için birtakım sorunlar yaratır. Bir seminer için kişinin konusunda derin bilgiye ve seminer yürütme yetkinliğine sahip olması, seminer hazırlama ve yürütmek için zaman ayırabilmesi gerekir.

SONUÇ Uygarlığın bugünkü düzeye erişmesi ve gelişimini sürdürmesinde kütüphaneleri ne denli önemli rol oynadığı açıktır. Böylesine önemli işlevi olan kütüphanelerde görev alacakların eğitimi de bu kurumların işlerlik kazanması bakımından son derece önemlidir.

Bilgi kaynaklarının sağlanmasından başlayarak kullanım alanına sunulmasına kadar yapılan teknik işler yanında bu işlerin gerektirdiği bilimsel ölçütler ve bir mesleki kurum olarak gerektirdiği hukuk, yönetim ve işletim teknikleri mesleki eğitim programında dikkate alınması gereken konulardır.

Kütüphaneciliğin eğitim, kültür ve toplumsal yaşam, bir diğer anlamda bilgi dünyasındaki yeri ve etkisinin anlaşılacak programlara yansıtılması ve varılacak noktaların belirlenmesi mesleğin ve kurumun doğal yapısının ortaya çıkmasında rol oynar. Belirlenen amaçlara ulaşmayı sağlayacak yöntemler de gerekli kıvam ve ilkelerin aktarılmasında önemlidir. Ancak yöntemler seçilirken bu eğitimi verecek kurumun içinde bulunduğu durum ya da yaratabileceği yeni koşullar dikkate alınmalıdır. Burada yalnız eğitim kurumunun karşı karşıya olduğu koşullar değil, çevre ya da ülkedeki kütüphanelerin durumu da göz önünde bulundurulmalıdır.

Yukarıda sözü edilen yöntemler, yıllarca denendikten sonra kütüphaneçilik alanında uygulanması en yararlı görülenlerdir. Bu yöntemler, öğrencilerin düzeyi, uygulama yapma olanağı, konunun kapsam ve derinliği ile öğreticilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda tek olarak ya da birlikte uygulanabilirler.

BİBLİYOGRAFYA

- Andreozzi, Maria Rose del V. «Towards a Methodology for Librarianship. Report on an International Course Held in Denmark.» *Unesco Bulletin for Libraries* XXIII (4, 1968), 178-182. ss.
- Binark, İsmet. «Finlandiya'da Kütüphanecilik Eğitimi ve Kütüphanecilik Kuruluşları.» *TKDB* XXV (1, 1976), 58-61. ss.
- Bonk, Wallace J. «The Case Curriculum and the Reference and Bibliography Courses.» *Journal of Education for Librarianship* 2 (1, 1961), 28-33. ss.
- Bonn, George S. *Library Education and Training in Developing Countries*. Columbia, East-West Center Pr., 1964.
- Borke, Harrold. *Targets for Research in Library Education*. Chicago, ALA, 1973.
- Bramly, Gerald. *Apprentice to Graduate. A History of Library Education in the United Kingdom*. London, Bingley, 1981.
- Carroll, Carsal Edward. *The Professionalization of Education for Librarianship with Special Reference to the Years 1940-1960*. Metuchen N.J., Scarecrow Pr., 1970.
- Conference on Library School Teaching Methods: *Evaluation of Students*, University of Illinois, 1967. Ed. by Harrold Goldstein. Champaign, University of Illinois, Graduate School of Library Science, 1967.
- Danton, J.P. *Education for Librarianship*. Paris, Unesco, 1949.
- Danton, J.P. *Education for Librarianship. Criticism, Dimensions and Proposals*. New York, Columbia University, School of Library Science, 1946.
- Dean, John. *Planning Library Education Programme*. London, Andre Deutch, 1972.
- Ersoy, Osman - Berin U. Yurdadoğ. «Education for Librarianship in Turkey.» *Library Trends* 12 (2, 1963), 205-210. ss.
- «The Future of Library Education.» *Unesco Bulletin for Libraries* XV (15, 1961), 295. s.
- Galvin, T. J. *The Case Method in Library Education and In-Service Training*. Metuchen, N. J., Scarecrow Pr., 1973.
- . «The Case Technique in Education for Reference Service.» *Journal of Education for Librarianship* 3 (4, 1963), 251-263. ss.
- . *Problems in Reference Service, Case Studies in Method and Policy*. New York, R. B. Bowker, 1965.
- . «Teaching Reference with Case Studies: An Interim Report.» *Journal of Education for Librarianship* 5 (4, 1965), 234-237. ss.
- International Conference on Education for Librarianship. *Library Education: An International Survey*. Ed. by Larry Earl Bone. Urbana, University of Illinois, Graduate School of Library Science, 1968.
- Jackson, Eugene - Samuel Rothstein. «Should Library Schools Produce Specialists or Generalists.» *ALA Bulletin* 58 (4, 1962), 320-323. ss.
- Kent, Francis L. - Fawzi Abu Haidar. «La Formation Professionnelle des Bibliothécaires.»

- Bulletin de L'Unesco A L'Intension des Bibliothéques XIV (13, 1960), 104-108. ss.
- Kortendick, James Joseph - Elizabeth W. Stone. Job Dimentional Educational Needs in Librarianship. Chicago, ALA, 1976.
- «A Library Education Policy for the Developing Countries,» Unesco Bulletin for Libraries 22 (4, 1968), 173-188. ss.
- Lowrie, Jean E. «ABD'de Kütüphanecilik Eğitimi,» TKDB XXXII (4, 1983), 163-167. ss.
- Management Education: Implications for Libraries and Library Schools. The 38th Annual Conference of the Graduate Library School, April 9-10, 1973. Ed. by Herman Fussler, John E. Jeuck and Don R. Swanson. Chicago, University of Chicago, 1973.
- Martin, L. «Shall Library Schools Teach Administration?,» College and Research Libraries 6 (Sep., 1944-1945), 335-340, 345. s.
- Metcalfe, K.D. vd. The Program of Instruction in Library Schools. Urbana, University of Illinois, 1943.
- Rogers, A. Roberts. Buffling Variety Education Methods for Librarianship in Great Britain, Canada and the United States,» College and Research Libraries 23 (Jan., 1962), 45-51. ss.
- Roxan, Savina A. Library Education in Italy. An Historical Survey. 1870-1969. Metuchen, N.J., Scarecrow Pr., 1972.
- Schick, Frank Leopold. North American Library Education Directory and Statistics: 1966-68. Chicago, ALA, 1968.
- Schur, H. Education and Training for Scientific and Technological Library and Information Work. (with assist. of M.L. Saunders) London, Her Majesty's Stationary Office, 1968.
- Shaffer, K.R. «The Case Method in Librarianship,» College and Research Libraries 19 (Nov., 1958), 487-490. ss.
- Shera, Jessie Hauk. The Foundation of Education for Librarianship. New York, Becker and Hayes, 1972.
- Shores, Louis. Library Education. Littleton, Colo, Libraries Unlimited, 1972.
- Shores, Louis. «We Who Teach Reference,» Journal of Education for Librarianship 5 (4, 1965), 238-243. ss.
- Soysal, Özer. «Türkiye'de Kütüphanecilik Eğitiminin Temel Sorunları,» TKDB XXXII (4, 1983), 149-162. ss.
- Türk Kütüphanelerinin Gelişmesinde Üniversitedeki Kütüphanecilik Öğretiminin Rolü. Kütüphanecilik Enstitüsünün TC'nin Hizmetine Giriş'i'nin Beşinci Yılı'nı Kutlama Töreni için Hazırlanmıştır. 1954-1959. Ankara, AÜ. DTCF. Kütüphanecilik Enstitüsü, 1980.
- Whitten, Benjamin - Thomas Minder. «Education for Librarianship in Developing Nations: The Hacettepe Experience,» Journal of Education for Librarianship 14 (4, 1974), 220-233. ss.
- Willeman, Silvere. «Afrika'da Kütüphanecilik Eğitimi,» TKDB XVIII (1, 1969), 28-38. ss.
- Williamson, C.C. Training for Library Service. New York, Carnegie Cooperation, 1923.